

ЗВІТ

ПРО РЕЗУЛЬТАТИ

ОПИТУВАННЯ ПІДПРИЄМЦІВ МІСТА

ПОЛТАВИ

Опитування проводилося

Робочою групою з розробки Стратегічного плану економічного розвитку міста Полтави

у співпраці з проектом

«Економічний розвиток міст»

за підтримки

вересень 2007 року

Зміст:

I.	ВСТУП	3
II.	МЕТОДОЛОГІЯ	3
III.	ОСНОВНІ ВИСНОВКИ	3
IV.	РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ	5
1.	Статус підприємства	5
2.	Загальний стан бізнесу	6
3.	Споживачі	7
4.	Питання трудових ресурсів і зайнятості	8
5.	Нерухомість для ведення бізнесу	11
6.	Послуги, що надаються органами місцевої влади	12
7.	Критичні питання	15
8.	Загальні враження	16
V.	УЗАГАЛЬНЕНИЙ ВИСНОВОК	17

I. ВСТУП

У липні – серпні 2007 року було проведено опитування роботодавців міста Полтави. Це опитування є елементом процесу стратегічного планування економічного розвитку з залученням громади – проекту, який визначатиме економічне майбутнє міста. Метою опитування було отримання корисної та достовірної інформації для членів Робочої групи з розробки Стратегічного плану економічного розвитку міста (РГ) стосовно думки тих, хто здійснює інвестиції та створює робочі місця в Полтаві. Серед питань анкети були історія та статус підприємства, характер бізнесу, робоча сила та персонал, інформація про розміщення підприємства, послуги, що надаються органами влади, та стосунки з ними, а також загальна думка про місто як середовище для ведення бізнесу.

II. МЕТОДОЛОГІЯ

Всього було заповнено 50 анкет. Серед компаній у переліку для опитування були найбільші роботодавці міста, а також вибірка малих і середніх підприємств. *Двадцять одне* з 50 обстежених підприємств забезпечують роботою менш ніж 50 працівників кожне. Серед обстежених підприємств *17* відносяться до великих і *12* до середніх за розмірами підприємств (забезпечують роботою від 50 до 250 працівників). У цьому звіті містяться узагальнені відповіді всіх підприємств.

Для отримання якомога повніших і відвертіших відповідей, респондентів запевнили, що цей звіт не буде містити посилань на конкретні підприємства, а інформація в анкетах є конфіденційною.

Були виявлені відмінності у відповідях між підприємствами, що належать до різних галузей економіки, а також між великими підприємствами та представниками малого й середнього бізнесу. Тому частину даних було проаналізовано з урахуванням цих відмінностей.

На опитаних підприємствах працює 12505 осіб (у т.ч. 1171 – жителі передмість, що становить близько 9,4%). Якщо врахувати, що всього у місті середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу (станом на: 01.07.07) склала - 125,7 тис. зайнятих осіб, то фактично опитані працедавці 9,9% працюючих у місті. Вибірка є пропорційна до кількості працюючих на малих, середніх та великих підприємствах та є репрезентативною.

Хоча опитування 50 підприємств не може повною мірою відобразити думку всієї бізнесової спільноти Полтави, ці підприємства, – як традиційні роботодавці, так і динамічний, зростаючий сектор малих і середніх компаній – репрезентують значну частину місцевої економіки, і дають можливість порівняти результати цього опитування з результатами аналогічних опитувань, проведених в інших містах України.

III. ОСНОВНІ ВИСНОВКИ

1. Місцева економіка виявляє ознаки консолідації після нещодавніх процесів приватизації, які супроводжувалися становленням і зростанням динамічного сектора малих і середніх підприємств.
2. Місцеві підприємці незадоволені загальною економічною ситуацією в країні, національним законодавством, нестачею кваліфікованої робочої сили, застарілою інфраструктурою, особливо дорогами, а також роботою місцевих органів влади.
3. Загальна кількість працівників на всіх підприємствах-респондентах складає 12505 осіб, а наступного року ці підприємства забезпечать роботою більше 12,9 тисяч полтавчан. Промислові підприємства нещодавно пережили процес реструктуризації та скорочення, і більшість з них сьогодні, схоже, зміцнюється. Проте рушійною силою створення нових робочих місць є промислові підприємства, де респонденти позитивно оцінюють перспективи на наступні роки.
4. Місцева економіка зараз перебуває в доброму стані, порівняно з іншими містами - рівень зайнятості, продуктивність та очікування щодо інвестицій досить високі. Крім того, існують важливі плани збільшення обсягів продажу та здійснення нових інвестицій.
5. Експортна орієнтація місцевої економіки є не досить значною. Обсяги експорту більшості підприємств не великі і вони переважно обслуговують національний ринок України (35,3 % – в межах Полтавської області, а 40,38 % - в інших областях України). Досить високою є питома вага експорту продукції і послуг у країни СНД – 23,15 %. Експортерами у ці країни є 14 з 50

підприємств. Лише кілька з них повідомили, що вони експортують певну частину своїх товарів і послуг до Європи – 7 підприємств (0,79 %) і до країн решти світу – 3 компанії (0,39 %) Через це, а також через невисоку продуктивність праці, приплив зовнішніх фінансових ресурсів до місцевої економіки є недостатнім.

6. Досить позитивним результатом є той факт, що компанії оцінили на «відмінно» 9 % своїх працівників і поставили «добре» 52 відсоткам, що відображає високий рівень задоволення робочою силою. Частка «поганих» працівників є незначною – лише 4 %. Середня заробітна плата в 2007 р. зросла до 1061 грн. на місяць (у 2006 р. – 860 грн.). Багатьом підприємствам бракує працівників необхідної кваліфікації, головним чином у технічних сферах. Очікується також, що ця проблема залишиться актуальною і в майбутні роки.
7. Двадцять п'ять компаній (50 %) планують розширювати виробництво у місті і 20 – розглядають таку можливість. Всі ці компанії мають плани модернізації або вдосконалення своїх нинішніх потужностей, як шляхом розвитку існуючих потужностей, так і через нове будівництво, переважно в 2007-2009 рр. Більшість представників малого і середнього бізнесу відчувають брак землі і приміщень для розширення бізнесу. У той же час дослідження виявили певний потенціал не задіяних виробничих площ, які належать великим промисловим підприємствам і вони потенційно готові надати їх в оренду або продати. Загальна сума інвестицій може сягнути 60951 тис. грн. Підприємства планують створити додатково близько 1400 робочих місць, що є досить незначним показником при заявленому обсязі інвестицій. Лише два підприємства планують і шість розглядають можливість припинення діяльності у Полтаві і перенесення її до інших міст.
8. Загалом якість послуг, що надаються органами місцевого самоврядування, отримала посередню оцінку (в середньому 2,82 за 4-бальною шкалою, де 1 є найвищою, а 4 – найнижчою оцінкою). Утримання доріг (3,3), збирання і вивезення сміття (3,16), охорона правопорядку (3,1) найчастіше зазначалися як послуги, що потребують першочергового поліпшення.
9. Лише шість респондентів оцінили якість місцевої влади як відмінну, і 22 відгукнулися про неї як про добру. Полтавське самоврядування також отримало 17 оцінок «задовільно» і одну – «погано». Загалом подібні оцінки є характерними для міст Східної Європи з хорошими умовами для бізнесу та поганою співпрацею між публічним та приватним секторами.
10. Менш позитивними були думки про бізнес-клімат у Полтаві. Два респонденти назвали Полтаву відмінним місцем для ведення бізнесу, 24 оцінили місцевий бізнес-клімат як добрий, і 22 поставили оцінку «задовільно». Серед найважливіших сильних сторін місцевого бізнес-клімату неодноразово називали потенціал для промислового зростання та диверсифіковану економіку.
11. Компанії поділяють думку, що місцева економіка поліпшиться завдяки позитивним змінам на місцевому рівні (розвиток комунальної та бізнесової інфраструктури), кращій співпраці між бізнесом і владою (розвиток малих і середніх підприємств), а також залученню зовнішніх ресурсів (прямих інвестицій).

IV. РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ

1. СТАТУС ПІДПРИЄМСТВ

Переважну більшість обстежених підприємств (27) було засновано до 1990 року і вони є «продовжувачами справи» традиційних галузей економіки міста, але майже всі вони пройшли через процеси реструктуризації та зміни власників.

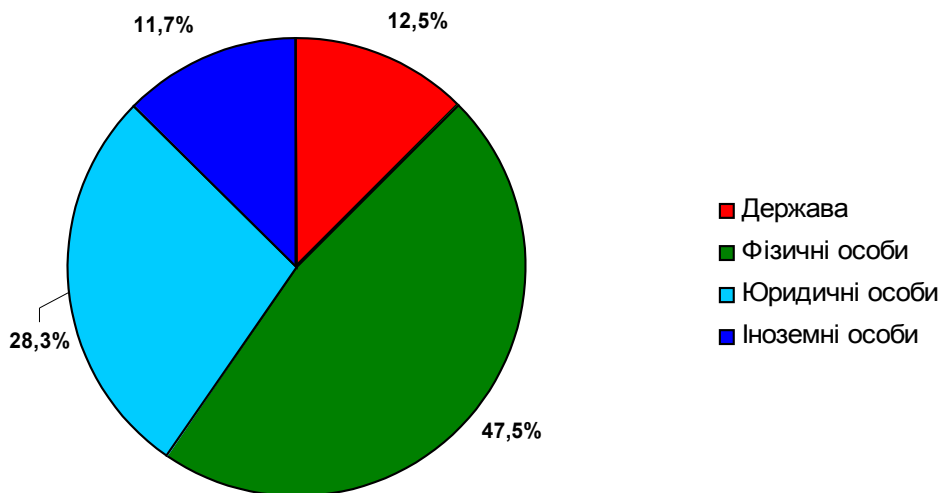

Рис. 1. Структура власників

Найбільша частка новостворених компаній належить малим та середнім підприємствам у сфері оптової та роздрібно торгівлі, транспортних послуг, виробництва товарів побутового споживання, виготовлення продуктів харчування, поліграфічної продукції, будівельних матеріалів.

Серед великих роботодавців переважають традиційні підприємства радіотехнічної та електротехнічної, інструментальної, текстильної галузей промисловості, машинобудування, виробництва будівельних матеріалів і продуктів харчування.

Частка власності фізичних та юридичних осіб є найбільшою і сягає 47,5 та 28,3 відсотків відповідно. Значною (у порівнянні з іншими містами) є частка державної форми власності. Присутність іноземного капіталу, якщо вимірювати її відповідною часткою працівників (11,7%), є досить високою для України. За кількістю підприємств іноземні суб'єкти є повними або частковими власниками лише трьох підприємств.

Рис. 2. Галузева структура економіки (за кількістю зайнятих), %

У галузевій структурі домінують промислові підприємства – 84,4%. Промисловість продовжує бути головним роботодавцем, незважаючи на втрату в останні роки кількох сотень робочих місць. Обстеження виявило досить стабільну галузь з переробки сільськогосподарської продукції і виробництва продуктів харчування та машинобудування.

2. Загальний стан бізнесу

Економіка міста Полтави є добре диверсифікованою, але її головним сектором залишається промисловість. Новим явищем у місцевій економіці є розвиток малих і середніх підприємств після 1990 р. Малий і середній бізнес здебільшого задовольняє різноманітні потреби регіональних галузей, домогосподарств і населення.

Респонденти мали назвати чинники негативного впливу на поточний і майбутній розвиток своєї продукції чи послуг (див. рис. 3). До чільної групи чинників увійшли: (1) загальна економічна ситуація – згадувалася 60 відсотками всіх респондентів; (2) національне законодавство – 46 %; (3) нестача кваліфікованої робочої сили – 36 %, (4) витрати на енергію – 34 % (особливо промислові підприємства). Процентні ставки, внутрішня конкуренція стримують подальший розвиток переважно підприємств малого й середнього бізнесу. З іншого боку, такі питання, як обмеження, пов'язані із захистом довкілля, віддаленість ринків, вартість робочої сили, ставлення місцевої влади, турбують не більше трьох – чотирьох підприємств кожне.

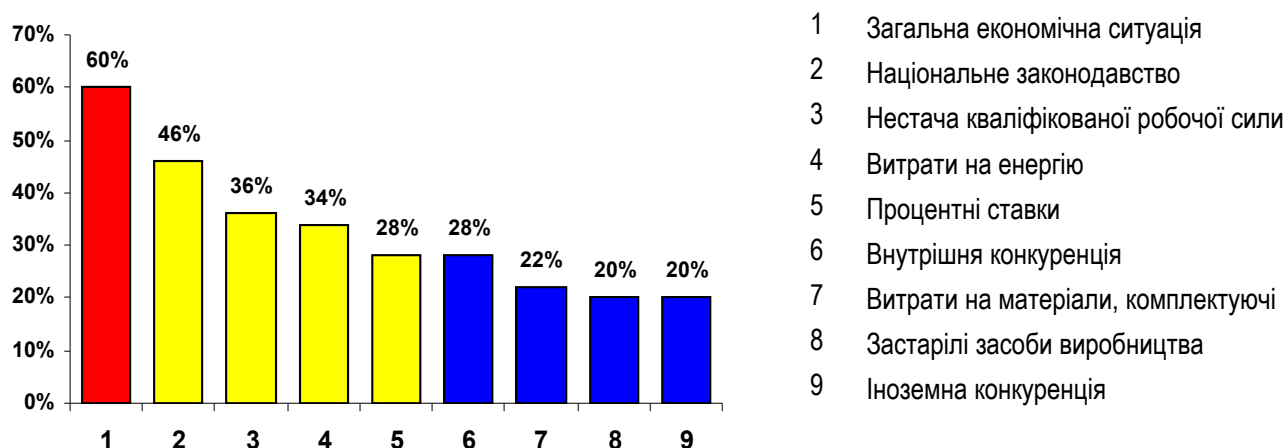

Рис. 3. Перешкоди для подальшого розвитку

Респондентам було задане питання про основні причини розташування підприємства саме у Полтаві.

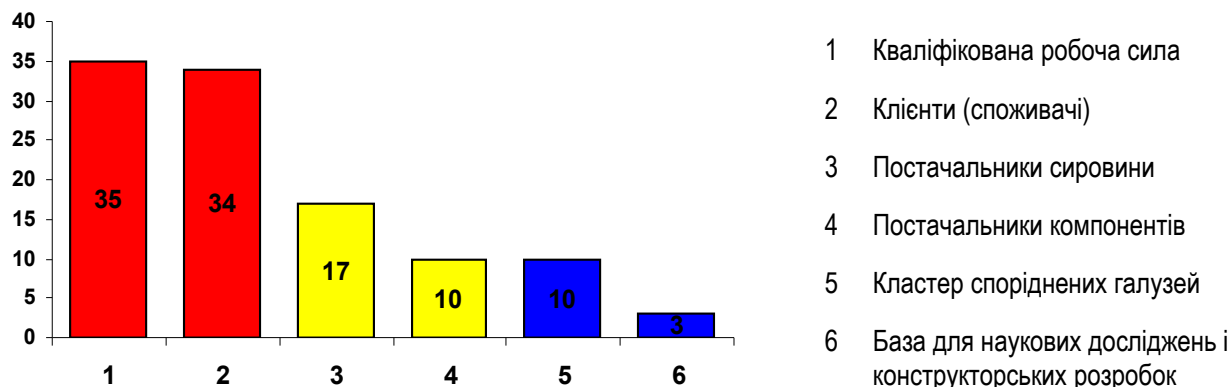

Рис. 4. Причини закріплення підприємств

Для 35-ти з 50 підприємств однією з основних причин розміщення в Полтаві є наявність кваліфікованої робочої сили, для 34 - ринку збуту продукції і послуг (клієнтури) в області, а для 17-ти наявність постачальників сировини.

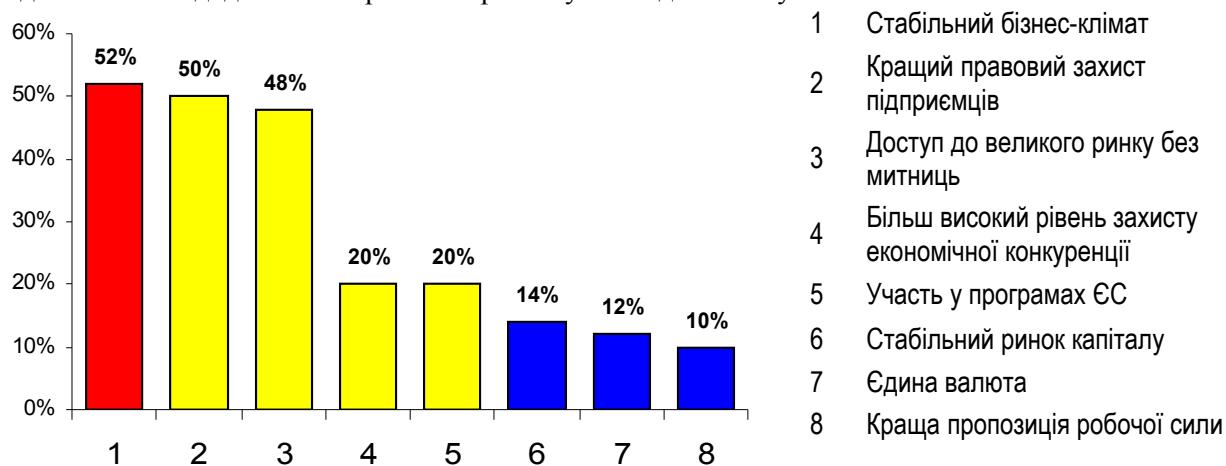
Для великих підприємств найважливішими аргументами також є наявність кваліфікованої робочої сили, покупців, постачальників сировини та компонентів. Малі підприємства переважно вказують як причину розміщення – наявність ринку збуту власної продукції і послуг.

Як додаткові причини розташування підприємства саме в Полтаві багато підприємств називають місце проживання власників та вигідне географічне розташування міста.

Очікування, пов'язані з більш тісним співробітництвом України з ЄС чи вступом до цієї організації, є швидше позитивними, хоча підприємства передбачають і негативні наслідки.

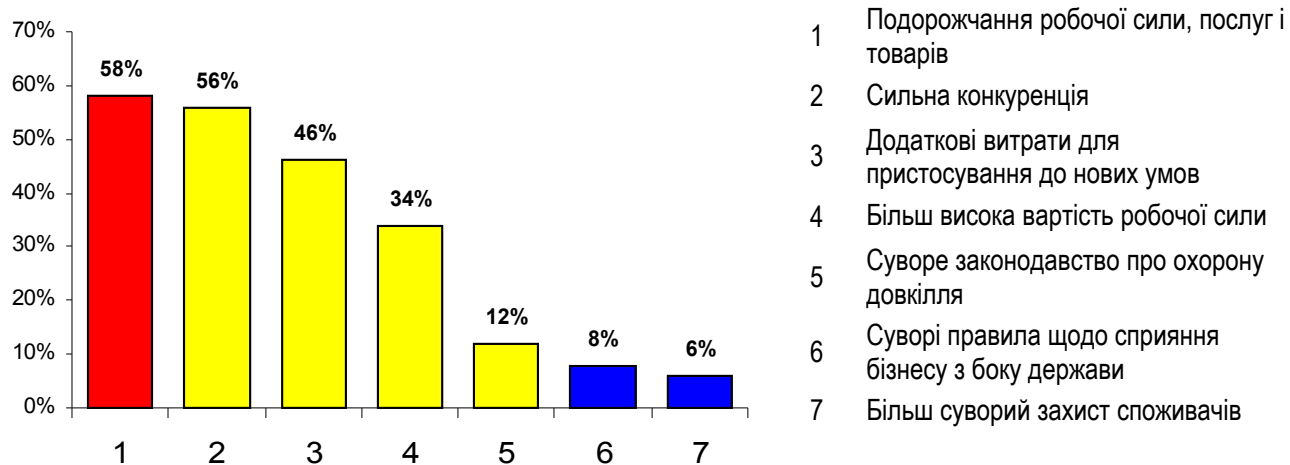
Стабільніший бізнес-клімат (52 %), кращий правовий захист підприємців (50 %), доступ до великого ринку (48 %) є, на думку респондентів, головними вигодами від початку процесу інтеграції та показують нам, чого цим підприємствам найбільше бракує в сьгоднішній Україні.

З іншого боку 58 відсотків підприємств з острахом очікують на втрату переваги, яку вони мають через дешевищу робочої сили, послуг і товарів, а також на сильну конкуренцію (56%); 46 відсотків лякає додаткові витрати на пристосування до нових умов.

Рис. 5. Переваги вступу до ЄС

Пріоритети для великих підприємств були наступні: доступ до великого ринку без митниць 65%, по 41 % висловились за кращий правовий захист підприємців та стабільніший бізнес-клімат, 29% - очікують отримати вигоди від участі у програмах ЄС.

Рис. 6. Недоліки вступу до ЄС

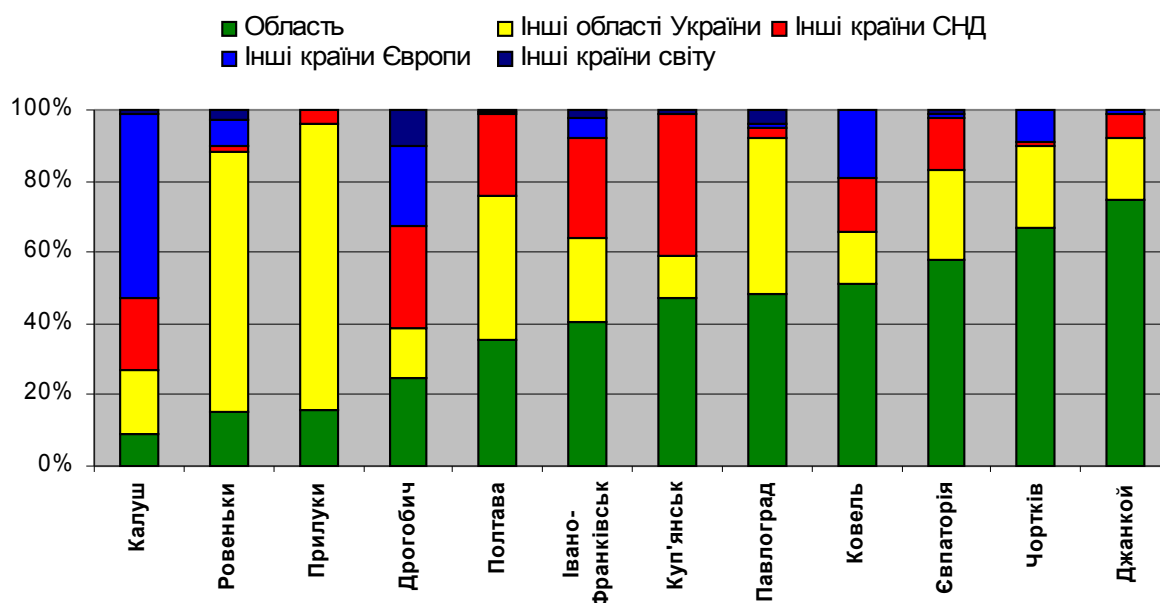
Більш високі вимоги до етики, ніж в Україні, як негативний чинник, не назвало жодне з опитаних підприємств.

Якщо розглядати вибірку в розрізі окремих секторів, експортно-орієнтовані підприємства найбільш оптимістично налаштовані на співпрацю з ЄС, тоді як малі й середні підприємства значно більшої уваги приділяють негативним наслідкам.

3. Споживачі

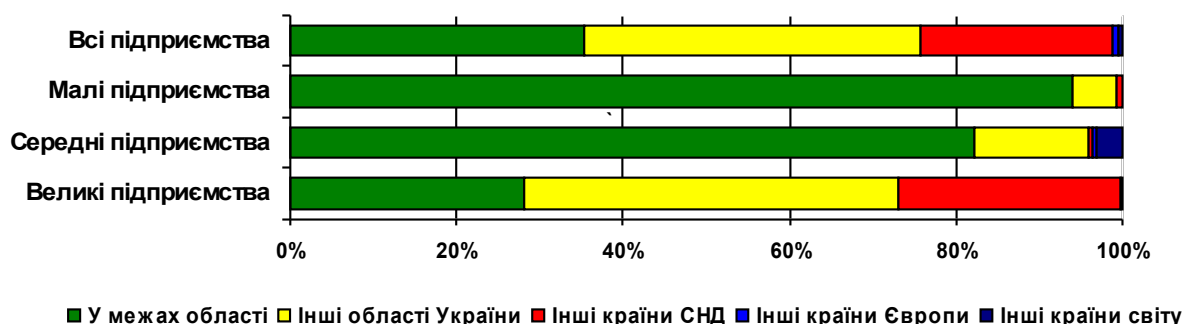
Усі компанії з готовністю надали інформацію про географічний розподіл своїх клієнтів (рис. 7). Основну частину своєї продукції і послуг підприємства реалізують на національному ринку України (35,3 % – в межах Полтавської області, а 40,38 % - в інших областях України). Досить високою є питома вага експорту продукції і послуг у країни СНД – 23,15 %. Експортерами у ці країни є 14 з 50 підприємств. Лише кілька з них повідомили, що вони експортують певну частину своїх товарів і послуг до Європи – 7 підприємств (0,79 %) і до країн решти світу – 3 компанії (0,39 %).

Ці цифри ілюструють відносно низький рівень експортної орієнтації економіки Полтави – у тому числі в галузях промисловості та транспорту.

Рис. 7. Ринки збуту місцевої економіки – рівень експортної орієнтації

Найнижчий рівень експортної орієнтації мають малі підприємства, що пов'язано з спеціалізацією їх на послугах і товарах для споживачів Полтавської області (рис. 8). Експорт у країни СНД здійснюють переважно великі за розмірами підприємства, які є представниками традиційних галузей економіки. Середні підприємства здійснюють спроби вивести власний товар на європейські і світові ринки, але у цьому їм бракує допомоги з боку держави і місцевої влади.

Рис. 8. Ринки збуту місцевої економіки у розрізі підприємств

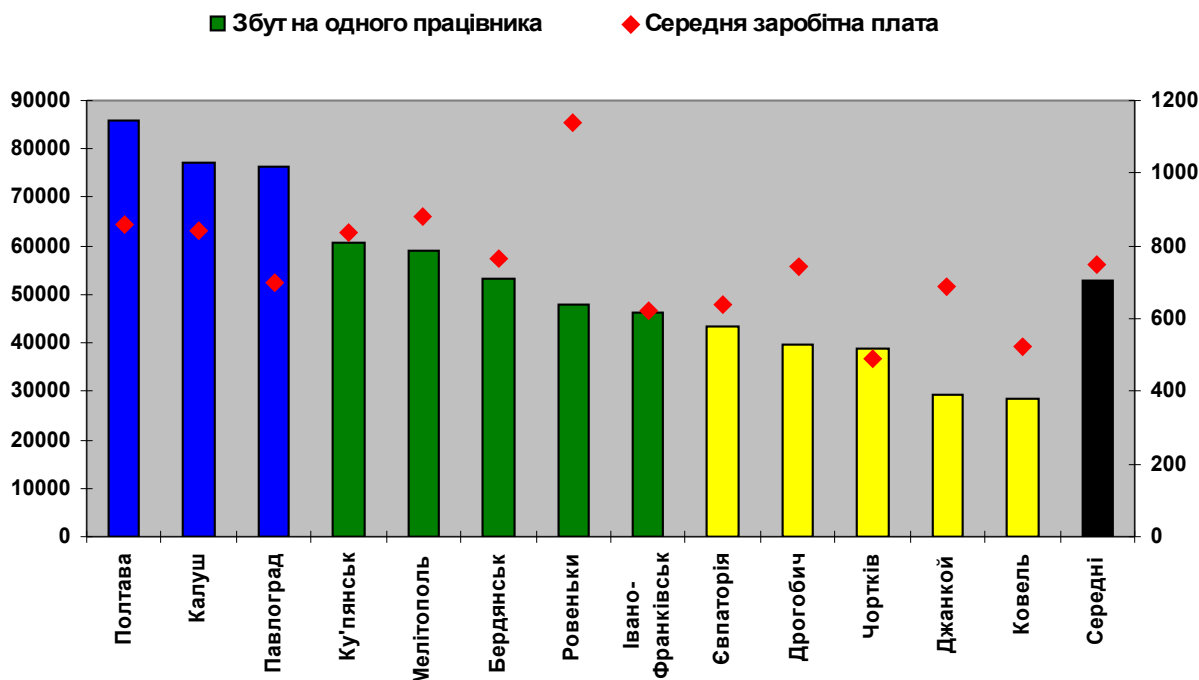
Переважна більшість респондентів (40 з 50) сподіваються на стає збільшення обсягів збуту в 2008 році порівняно з попереднім роком (у середньому більш ніж на 15 - 20 %). Середній обсяг збуту продукції і послуг на одного працівника знаходиться на рівні близько 85,685 тис. грн. Досі існує нагальна потреба підвищити продуктивність праці (особливо це стосується середніх підприємств). В розрізі підприємств за їх розмірами спостерігаються незначні відхилення даного показника. Найвища продуктивність праці (відношення обсягів реалізації продукції в розрахунку на одного працівника) на великих за розмірами підприємствах (87,321 тис. грн.), а найнижча – на середніх підприємствах (75,817 тис. грн.).

4. ПИТАННЯ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ ТА ЗАЙНЯТОСТІ

Загальна чисельність працівників з повним робочим днем на всіх підприємствах, що брали участь в обстеженні, становить у 2007 році 12505 чоловік. Жінки складають 48,2 відсотки працівників у вибірці, що логічно з огляду на різні за характером виробництва підприємства, що складають дану вибірку. П'ять років тому на цих підприємствах разом працювало 11639 працівників, а торік – 12950. Кілька великих роботодавців скоротили виробництво й втратили сотні робочих місць, але у той самий час створювалися нові робочі місця переважно у секторі малих і середніх підприємств.

Вивчення думки підприємців – Полтава

Респонденти оптимістично дивляться в майбутнє: на їхнє переконання, негативні тенденції зайнятості в попередні роки зміняться, і в наступному році вони додатково працевлаштують близько 400 людей (чисельність зайнятих на опитаних підприємствах складе 12902 особи). Відповідаючи на запитання про нові інвестиції, учасники опитування повідомили, що протягом наступних трьох років планують створити близько 1396 нових робочих місць. Середня чисельність працівників на обстежених підприємствах становить 250 у 2007 році проти 233 у 2002 р. Тенденція наступного року – підвищення до 258.

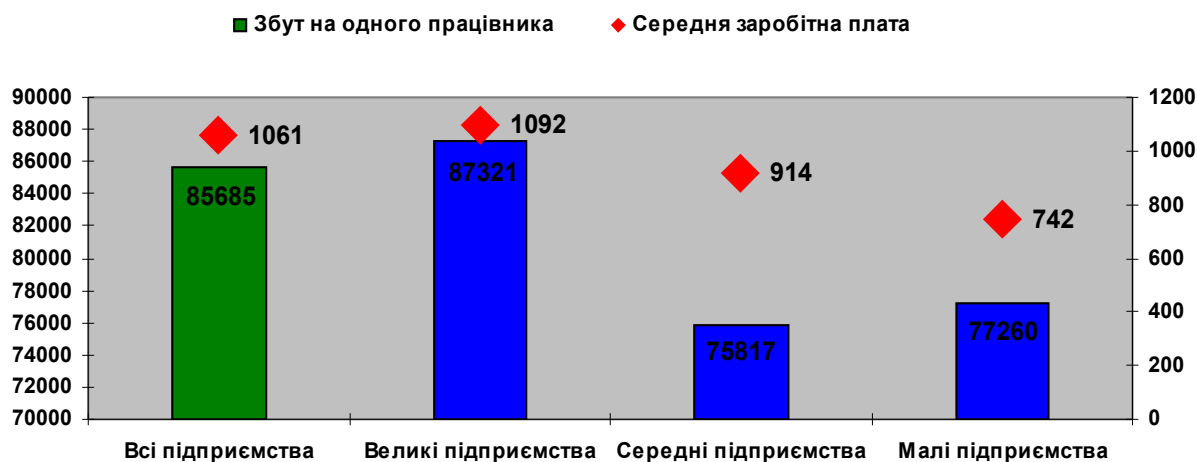

* дані по містах Полтава, Мелітополь, Бердянськ - за 2007 рік, а з інших міст - за 2006 рік

Рис. 9. Рівень заробітної плати та обсяги збуту

У порівнянні з іншими містами України на підприємствах Полтави досить високий рівень продуктивності праці при середньому рівні її оплати (рис. 9).

Найвищий рівень продуктивності праці і її оплати досягнуто на великих за розмірами підприємствах (рис. 10).

Рис. 10. Залежність заробітної плати та обсягів збуту від розмірів підприємства

Середньомісячна фактична заробітна плата на обстежених підприємствах становить у 2007 році 1061 грн. (у 2006 р. – 860 грн.). Найнижчими є середньомісячні заробітки на малих (742 грн.) і середніх (914 грн.) підприємствах. Загалом диференціація заробітної плати в місцевій економіці відбувається в діапазоні від 420 грн. до 1950 грн. на місяць.

Частка працівників з вищою освітою сягнула в поточному році досить високого рівня 18,9 відсотки, однак наслідком цього позитивного явища не стало аналогічне зростання зайнятості в науково-дослідній роботі. Підрозділи досліджень і розробок функціонують на 18 підприємствах, в сукупності над упровадженням нових технологій та розробкою інноваційних продуктів працює лише 169 людей – близько 1,4 відсотка працівників у вибірці.

Задоволення роботодавців якістю свого персоналу знаходиться на високому рівні. У цілому, за словами респондентів, 19 відсотків працівників є відмінними, 52 відсотки – добрими, 25 відсотків – задовільними і лише 4 відсотки – поганими (рис. 11).

Рис. 11. Якість робочої сили

Нестача кваліфікованої робочої сили стає дедалі більшою проблемою. Її вже сьогодні відчувають 40 з 50 опитаних підприємств, а 5 очікують виникнення кадрових труднощів у майбутньому.

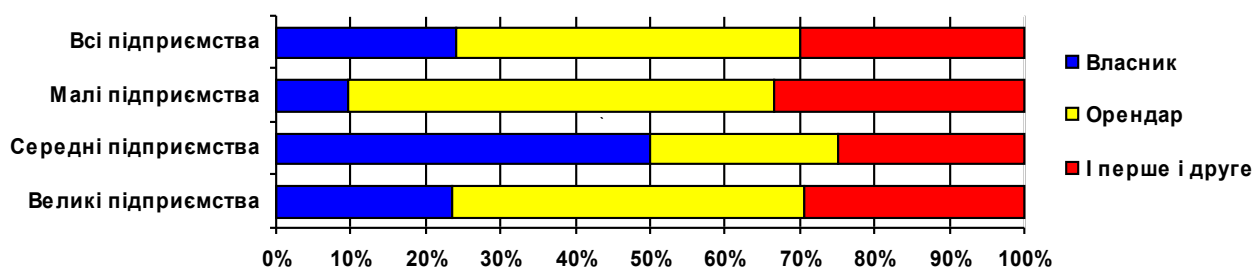
Найчастіше згадували брак чи потенційний брак працівників технічних професій, як з вищою освітою (технологи, інженери, конструктори, менеджери), так і висококваліфікованих працівників робітничих професій.

Таблиця 1. Рейтинг дефіцитних професій за результатами дослідження

<i>Професії</i>	<i>Кількість згадувань</i>
слюсар-ремонтник і інструментальник	12
токаря	7
інженер технолог	6
інженер-конструктор	6
фрезерувальник	6
інженер - налагоджувальник устаткування	5
електро – і газо зварювальник	5
товарознавець і кваліфікований продавець	4
електрик	4
скловар і склодуб	2
кухар і кондитер	2
штампувальник	1
терміст	1
шліфувальник	1
водій автомобіля	1
муляр	1
бармен	1
спеціалісти з комп'ютерної обробки фотоматеріалів	1

5. Нерухомість для ведення бізнесу

У цьому питанні ситуація у Полтаві має як позитивні, так і негативні тенденції (див. рис. 12 - 14). Як правило, великі і середні підприємства є власниками будівель, в яких вони розміщені, і мають право на користування землею. Лише 2 малих підприємства володіють приміщеннями, а всі інші більшість площ орендують.

Рис. 12. Інформація про власність на нерухомість

Вивчення думки підприємців – Полтава

Достатні площі для розширення виробничих потужностей мають лише великі за розмірами підприємства. Найбільші проблеми щодо забезпеченості землею для розширення виробництва мають середні за розмірами підприємства (лише чотири підприємства забезпечені земельними площами для розширення). У той же час дослідження виявили певний потенціал не задіяних виробничих площ, які належать великим промисловим підприємствам. Шість підприємств потенційно готові надати в оренду або продати частину своїх приміщень. Це відкриває значні перспективи для суб'єктів малого і середнього бізнесу щодо власного розвитку і розширення виробництва.

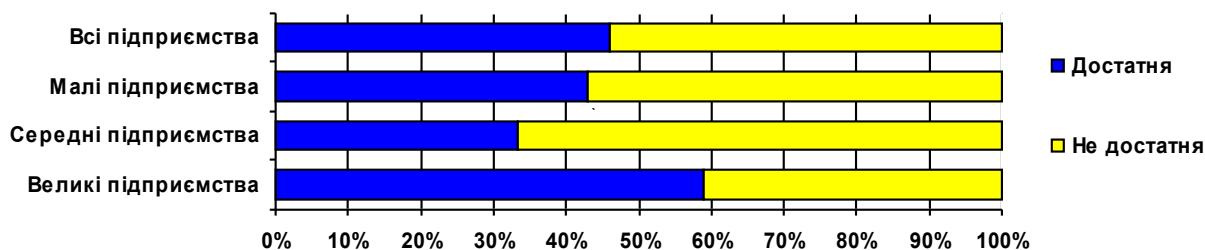

Рис. 13. Інформація про достатність земельної ділянки для розширення виробництва

У Полтаві існує високий потенціал для розвитку і розширення бізнесу – 25 компаній (50 %) планують розширювати виробництво у місті і 20 – розглядають таку можливість. П'ять компаній планують розширювати власну діяльність на інші адміністративно-територіальні одиниці не скорочуючи виробництво у Полтаві.

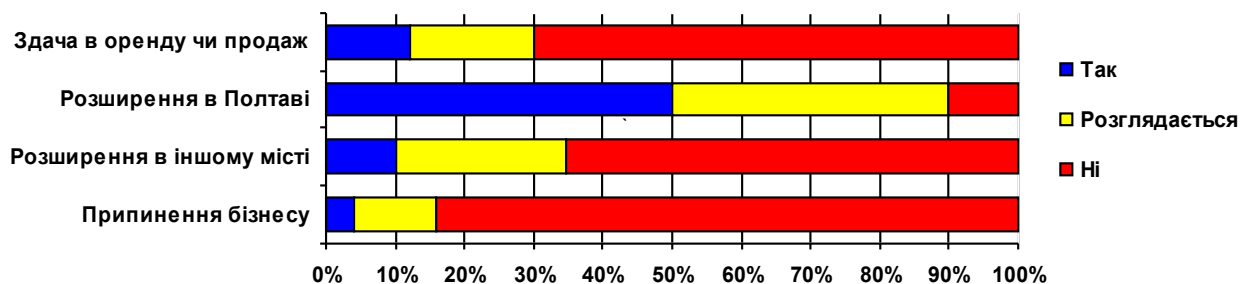
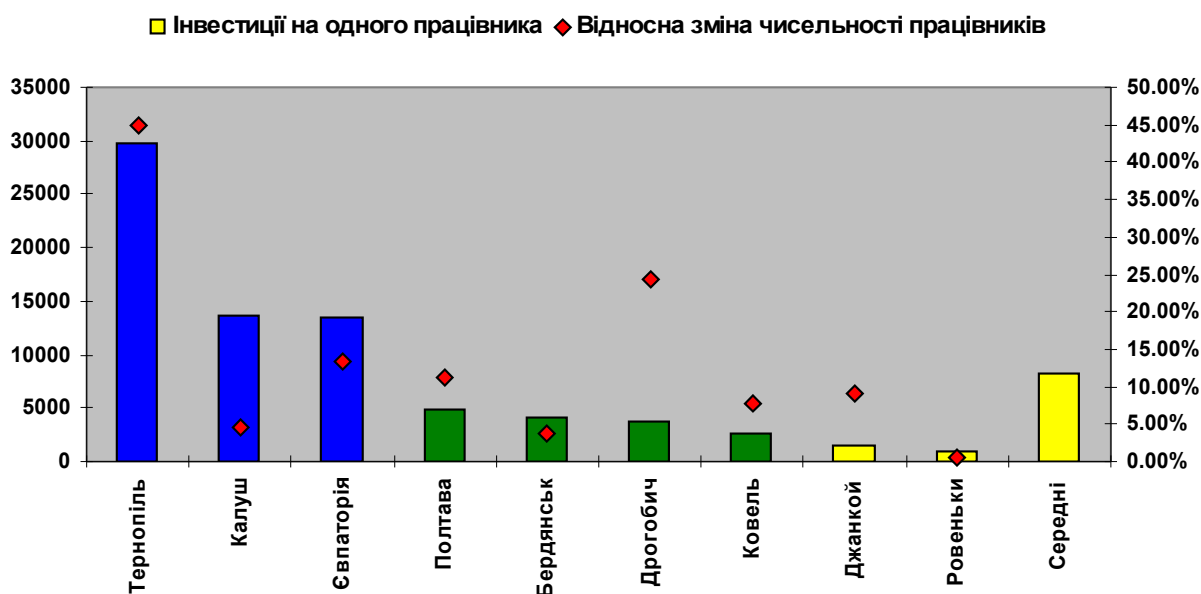

Рис. 14. Інформація про можливості розширення виробництва

Лише *два* підприємства планують і *ніхто* розглядають можливість припинення діяльності у Полтаві і перенесення її до інших міст. Причинами такого кроку є кращий бізнес-клімат в іншому місті, зміна ринкової кон'юнктури та відсутність землі для розширення.

Рис. 15. Інвестиції на одного працівника і створені нові робочі місця

Нинішній стан будівель та рівень технологій не видається найкращим, тому багато компаній планує здійснення суттєвих інвестицій у вдосконалення потужностей (див. рис. 15). Двадцять шість підприємств планують інвестувати кошти у модернізацію або вдосконалення існуючих споруд та/або технологій, здебільшого на постійній основі чи протягом цього й кількох наступних років. Планується вкласти 60951 тис. грн. і створити близько 1400 нових робочих місць. Якщо ці цифри виявляться реальними, це, безперечно, допоможе зростанню місцевої економіки. Обсяг планованих інвестицій є середнім у порівнянні з іншими містами, а очікувана кількість новостворених робочих місць – не дуже значна. Найбільша частка планованих нових робочих місць (більше 1235) та інвестицій (близько 48,2 млн. грн.) припадає на великі підприємства машинобудування і харчової промисловості. У середньому по вибірці питоми інвестиції у розрахунку на одного працівника складають 4874 грн. Найбільші питомі інвестиції у розрахунку на працівника планують здійснити малі за розмірами підприємства (9450 грн. в розрахунку на одного робітника) і вони забезпечать при цьому найвище відносне збільшення кількості нових робочих місць (18,2 %).

Для того щоб бізнеси залишились у місті міській владі необхідно (відповідно до відповідей респондентів) надати можливість придбати за реальними цінами власний офіс, орендувати торгові площі, надати допомогу в отриманні виробничих площ або виділенні землі під їх будівництво.

6. Послуги, що надаються органами місцевої влади

Респондентам було запропоновано оцінити десять видів муніципальних послуг за шкалою від 1 до 4 (1 = відмінно, 4 = незадовільно). У середньому ці послуги отримали оцінку 2,82 що відповідає загальній середній оцінці інших міст, але рейтинг послуг відрізняється (див. рис. 16, де праві стовпчики – середні значення інших міст). Досить низький рівень задоволення висловлено утриманням доріг (3,3), збиранням і вивезенням сміття (3,16), охороною правопорядку (3,1). Саме ці види послуг у місті надаються на дуже низькому рівні.

Досить схожою є ситуація і в інших містах. Хоча у Полтаві представники бізнесу рівень надання послуг оцінили як кращий ніж в середньому по Україні.

На думку респондентів, місто в першу чергу має: «покращити стан доріг; спростити дозвільний механізм надання ділянок та ведення бізнесу, організувати спілкування влади з бізнесом; підтримувати малий і середній бізнес; надавати пільги місцевим малим та середнім підприємствам; розвивати інфраструктуру; покращувати охорону правопорядку; модернізувати систему збирання сміття».

Підприємства також запитували про послуги, які мають надаватися міською владою (зокрема підрозділом з економічного розвитку) представникам бізнесу Полтави. Як демонструє рис. 17, підприємства активно підтримують всі з запропонованих послуг. Найбільшою популярністю серед респондентів користувалися ідеї надання допомоги міста в розвитку робочої сили, створення центрів сприяння бізнесу, надання переваги місцевим фірмам і їх фінансової підтримки, активного залучення інвестицій.

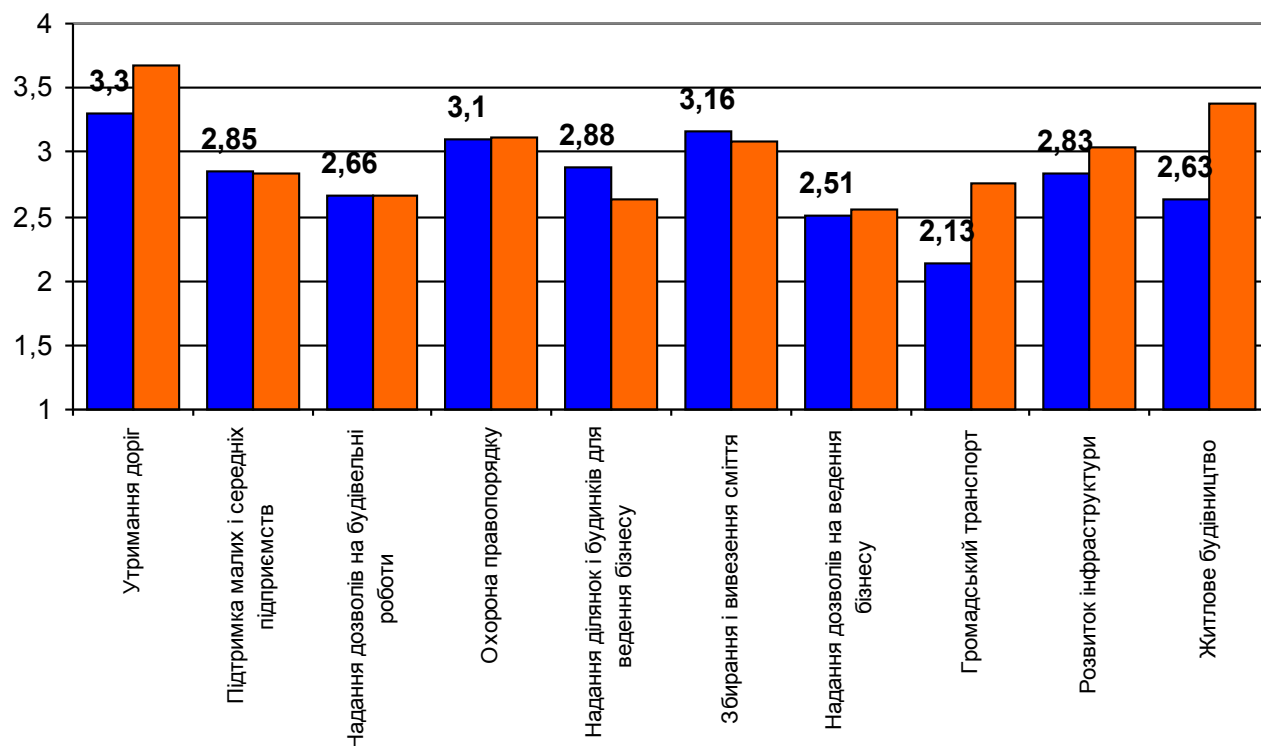

Рис. 16. Послуги органів влади

На відміну від компаній в інших країнах Східної Європи, респонденти меншою мірою підтримують ідею надання міською владою за символічну ціну приватним підприємствам вільних ділянок, які забезпечені інфраструктурою – схоже, вони не бачать гарантії, що ті, хто отримає таку форму субсидії, насправді почне створювати робочі місця.

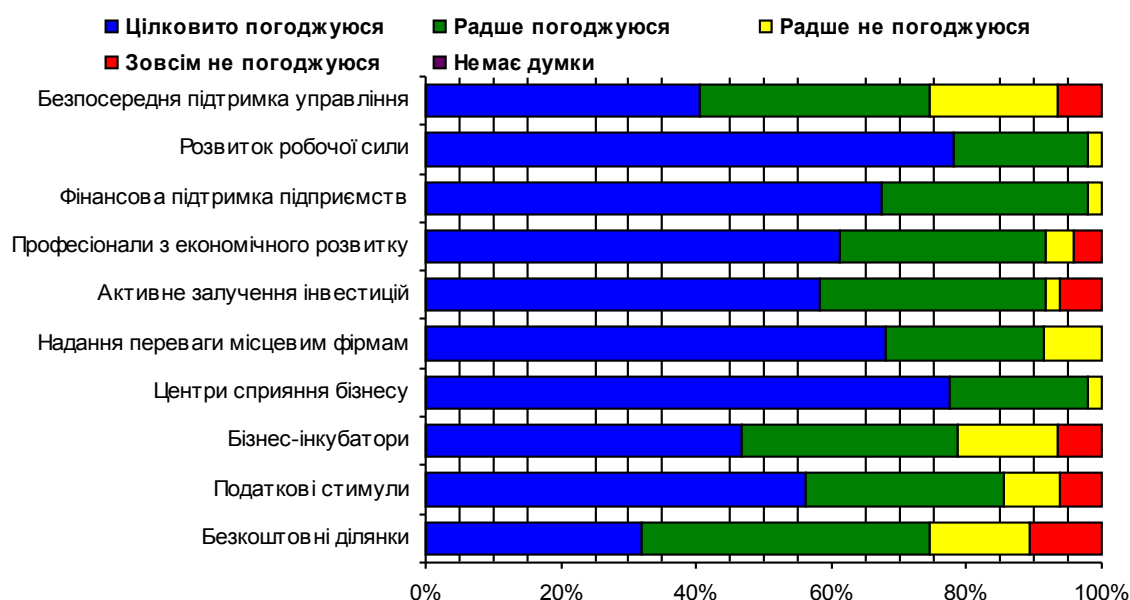
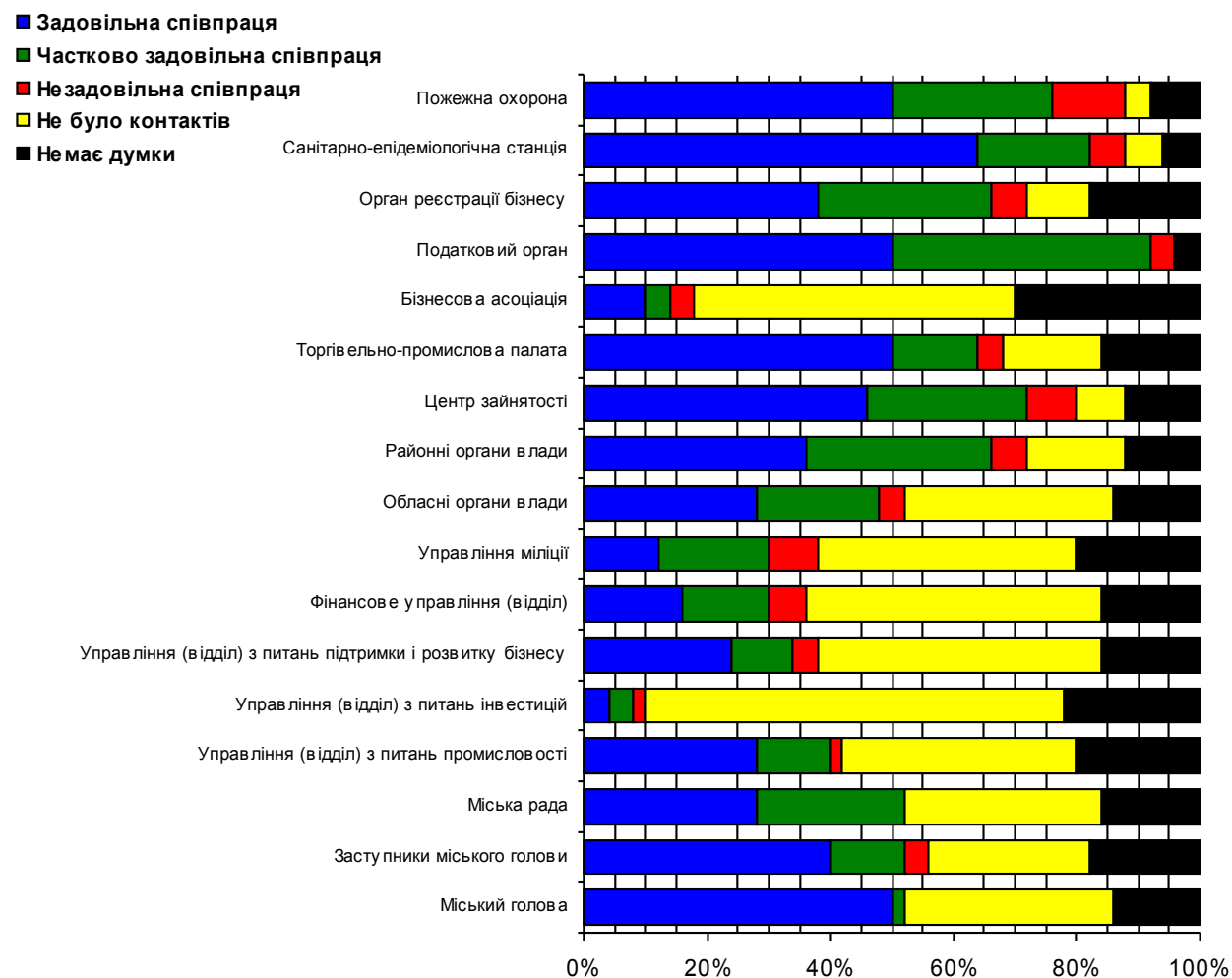

Рис. 17. Послуги підрозділу з економічного розвитку

У своїх коментарях респонденти наголошують на:

- забезпеченні економічної допомоги новоствореним підприємствам (виробничим) і підтримки місцевого виробника;
- покращенні інфраструктури для прийому гостей міста (готелі та ресторани);
- організації зустрічей - семінарів за сферами діяльності підприємців;
- більш оперативній роботі органів реєстрації бізнесу;

- розповсюдженні інформації про нормативні акти що приймаються;
- перетворенні контролюючих органів на консультативні та партнерські.

Рис. 18. Контакти з органами влади та управління

Підприємства-респонденти оцінили контакти з владними структурами та посадовцями. Рівень отриманих результатів є середнім, як це видно з рис. 18. Міський голова, його заступник, торгівельно-промислова палата, податковий орган, санітарно-епідеміологічна станція були тими інститутами, що отримали позитивні середні оцінки. Респонденти не мали численних контактів з бізнесовими асоціаціями та інвестиційним підрозділом міської ради. Пожежна охорона, управління міліції, центр зайнятості та орган реєстрації бізнесу сприймаються як установи, з якими найважче мати справи.

Респонденти висловили власні побажання і нарікання щодо роботи органів влади:

- Розгляд питань може бути суб'єктивним, затягнутим у часі;
- Черги, відсутність сприяння, бюрократизм та корупція;
- Відсутність зацікавленості в результатах діяльності підприємства і розуміння важливості їх діяльності для міста в першу чергу завдяки можливості працевлаштування його жителів;
- Бажано щоб перших керівників підприємств бізнесових структур керівники міста, по можливості, приймали по невідкладним питанням самі, а не відправляли до інших структур;
- Недосконале законодавство, що призводить до різного тлумачення законів;
- Скорочення строків надання дозволів та спрощення процедур;
- Завантаженість, черги, робота деяких кабінетів до 12 години;
- Органи реєстрації - можливість попереднього запису.

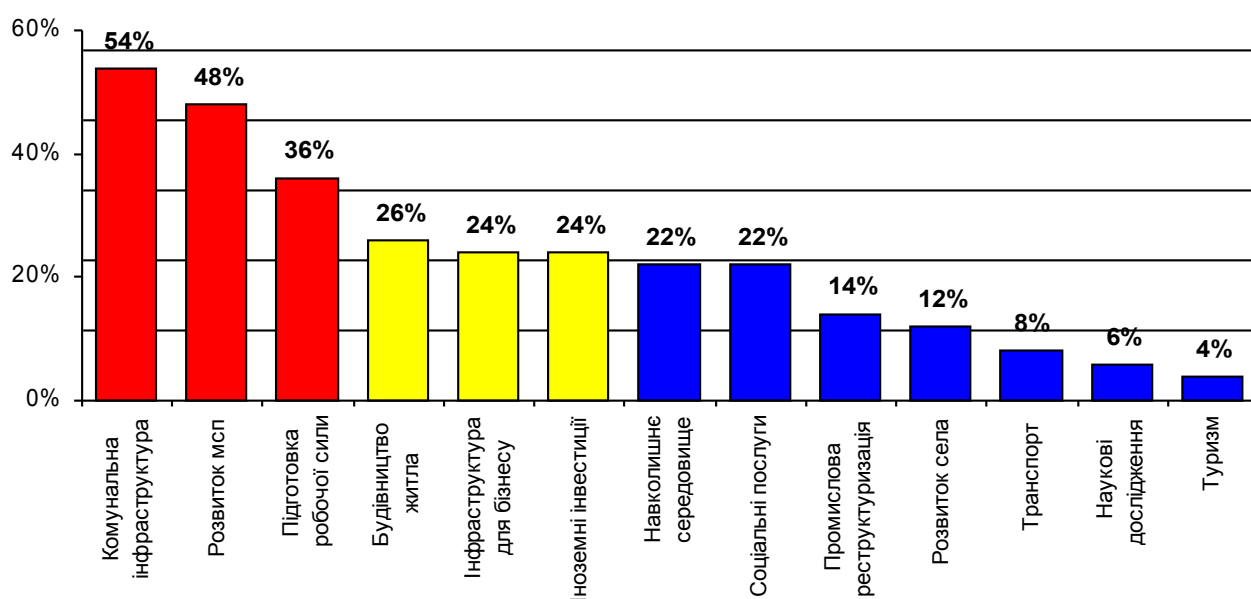
Численні коментарі менеджерів можна об'єднати в одне речення: надто високий рівень бюрократизму, брак компетентності, забагато зайвої звітності, тривалі процедури, через які

марнується час, невідповідне ставлення з боку цих установ до підприємства як до клієнта (та платника податків), недосконале законодавство.

7. Критичні питання

Респонденти дали такі відповіді на запитання щодо трьох найбільш важливих напрямків, які мають бути відображені в стратегічному плані (див. рис. 19):

- Комунальна інфраструктура – 54 % респондентів;
  - Розвиток малих і середніх підприємств – 48 % респондентів;
  - Підготовка та перепідготовка робочої сили – 36 % респондентів;
  - Будівництво житла - 26 % респондентів;
  - Інфраструктура для бізнесу – 24 % респондентів;
  - Залучення прямих іноземних інвестицій – 24 % з усіх секторів;
- Найрідше згадувалися туризм та наукові дослідження і розробки.

Рис. 19. Критичні питання

У розрізі категорій підприємств відповіді респондентів щодо пріоритетів розвитку міста дещо різняться, що обумовлено специфікою і різними потребами цих підприємств. Представниками різних за розмірами підприємств були визначені наступні критичні питання у розвитку міста:

Великі підприємства:

- Підготовка та перепідготовка робочої сили – 53 % респондентів;
- Комунальна інфраструктура – 53 %;
- Будівництво житла – 35 %;

Середні підприємства:

- Розвиток малих і середніх підприємств – 67 % респондентів;
- Комунальна інфраструктура – 58 %;
- Інфраструктура для бізнесу – 25 %;
- Іноземні інвестиції – 25 %;
- Підготовка і перепідготовка робочої сили – 25 %;
- Промислова реструктуризація – 25 %;
- Будівництво житла – 25 %;
- Навколишнє середовище – 25 %.

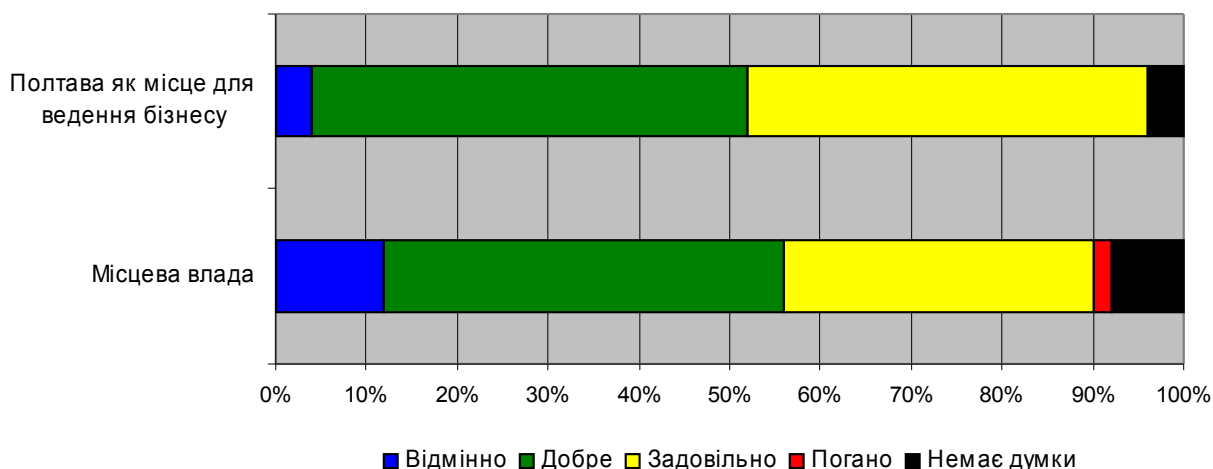
Малі підприємства:

- Розвиток малих і середніх підприємств – 57 % респондентів;
- Комунальна інфраструктура – 52 %;

- Інфраструктура для бізнесу – 29 %;
- Підготовка і перепідготовка робочої сили – 29 %;
- Навколишнє середовище – 29 %.

8. ЗАГАЛЬНІ ВРАЖЕННЯ

Респондентам запропонували висловити свої загальні враження про органи влади в місті Полтаві. Відповіді на це запитання також віддзеркалюють загальне відчуття, що міській владі слід працювати краще. Лише шість респондентів оцінили якість місцевої влади як відмінну, і 22 відгукнулися про неї як про добру. Полтавське самоврядування також отримало 17 оцінок «задовільно» і одну – «погано». Також було запропоновано висловити думку про бізнес-клімат у місті. Цього разу оцінки були менш позитивними. Два респонденти назвали Полтаву відмінним місцем для ведення бізнесу, 24 оцінили місцевий бізнес-клімат як добрий, і 22 поставили оцінку «задовільно». Загалом подібні оцінки є характерними для міст Східної Європи з хорошими умовами для бізнесу та поганою співпрацею між публічним та приватним секторами.

Рис. 20. Загальна оцінка діяльності місцевої влади

Позитивними прикладами елементів бізнес-клімату Полтави, відзначеними респондентами, як правило, були наступні:

- Зростання професійності державних службовців;
- Підтримка та ініціативи міського голови щодо розвитку малого та середнього бізнесу;
- Вигідне географічне розташування, красиві місцеві краєвиди, чиста вода;
- Широковідома історія та культурно-історичний центр України;
- Приємні люди;
- Гарні перспективи розвитку промисловості, зміна поглядів на майбутнє у більшості населення;
- Наявність ринку збуту продукції і послуг;
- Демократичність влади і її невторчання в фінансово-господарську діяльність підприємств;
- Будівництво житла, покращення комунальних послуг;
- Співпраця бізнесу з владою.

До негативних чинників респонденти відносять:

- Не оприлюднена концепція розвитку міста: скільки потрібно торгових приміщень, розважальних центрів, виробничих підприємств;
- Відсутність зацікавленості міської влади у розвитку підприємства;
- Недостатньо площі для ведення бізнесу;
- Полтавський "менталітет";
- Бажання регулювати розвиток бізнесу з позиції адміністративного тиску;
- Погані дороги, не має належної чистоти в місті;
- Нестабільність законодавства;

- Недостатня підтримка місцевого товаровиробника;
- Великий розмір відрахувань на розвиток інженерно-транспортної та соціальної інфраструктури міста;
- Податкова політика і недосконалість податкового законодавства;
- Довго вирішуються питання отримання дозволів на ведення і розвиток бізнесу;
- Надзвичайно велика кількість контролюючих органів на кожного підприємця. Довгі терміни та процедури видачі дозвільних документів (особливо в будівництві);
- Літом відсутня гаряча вода.

Завершальні коментарі:

- Регулювання розвитку міста не повинно бути хаотичним.
- Прохання до Матковського А.В. - допоможіть інвалідам створити додаткові робочі місця.
- В цілому Полтава є сприятливим місцем для ведення бізнесу, відчувається підтримка влади.
- Покращити роботу комунальних служб міста з дотримання належного санітарного стану.
- Забезпечити чистоту міста та околиць не через "контроль", а через "ринок".
- Розширити мережу спортивних закладів, залучати туди молодь.
- Налагодити постійний зв'язок влади з керівниками підприємств.
- Максимальну увагу приділити початковій та середній школі - там наше майбутнє.
- Сприяння місцевому виробнику.
- Створити умови для переробки вторинної сировини.
- Більше співпраці з громадськими організаціями, сприяння створенню об'єднань по місцю проживання мешканців та інших.

V. УЗАГАЛЬНЕНИЙ ВИСНОВОК

Цей звіт про результати опитування підприємців відображає узагальнені думки бізнесової спільноти Полтави. Їхнє спільне ставлення до міської влади значною мірою визначатиме, яким буде економічне майбутнє міста – зростання, застій чи занепад. Звіт допоможе Робочій групі з розробки Стратегічного плану економічного розвитку міста в її роботі і буде корисним для міської влади в роботі над підтримкою та поліпшенням бізнесового клімату в місті.

Проект «Економічний розвиток міст» висловлює вдячність усім представникам підприємств, котрі поділилися своїми думками та надали корисну інформацію, а також усім хто присвятив свій час проведенню опитування.